

УДК 336.76

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Васильєва В.В., Фоміна О.О.

Донецький державний університет управління

Досліджено теоретичні аспекти розвитку фінансового ринку у контексті фінансової безпеки країни, проаналізовано причини низького рівня фінансової безпеки, запропоновано заходи щодо підвищення рівня фінансової безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, фінансовий ринок, індикатори економічної безпеки.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку національної економіки існують проблеми у забезпеченні фінансової безпеки. Одним із чинників, що знижують цей показник, є рівень розвитку фінансового ринку країни. У зв'язку з цим актуальною є потреба у дослідженні рівня розвитку фінансового ринку в контексті формування фінансової безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку фінансового ринку країни приділяється на сьогодні значна увага з боку вітчизняних науковців таких як: О.Ю. Смолянської, Г.А. Крамаренко, В.М. Шелудько, В.П. Ходаківської, В.М. Іванової, О.М. Іваницької, В.О. Поворозника та інших. Питанням фінансової безпеки країни також не залишаються без уваги українських вчених О. Барановського, М. Єрмошенка, В. Мунтіян, В. Шлемко, І. Бінько та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогоднішній день не повністю досліджені науковий та практичний аспекти фінансової безпеки, не визначена природа основних складових фінансової безпеки. Також можна відмітити, що на сучасному етапі розвитку система заходів щодо зміцнення фінансової безпеки України так і не була заснована.

Мета статті. Дослідити основні проблеми розвитку фінансового ринку в контексті формування фінансової безпеки країни.

Виклад основного матеріалу. В результаті інтеграційних процесів та глобалізації Україна зіткнулась з проблемою підвищення рівня економічної безпеки.

Важлива складова економічної безпеки – це фінансова безпека, тобто такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників, здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення [1, с. 23].

Фінансова безпека досягається діяльністю у фінансовій сфері і в сполучених з нею сферах: грошово-кредитної, економічної, соціальної, міжнародно-фінансової. Тому, концепція і стратегія фінансової безпеки повинні знаходити відображення в концепції та державної стратегії економічної безпеки, в економічній, бюджетної та грошово-кредитній політиці.

На фінансову безпеку України впливають внутрішні і зовнішні загрози, що пов'язані із законодавчим регулюванням фінансового сектору; рівнем розвитку фінансового ринку; станом банківської системи; боргової та бюджетної політики держави; глобалізаційними та інтеграційними процесами. У табл. 1. наведена класифікація загроз фінансовій безпеці держави [1, с. 25 – 29].

Основними проблемами фінансової безпеки України є високий рівень інфляції, збільшення обсягів державного боргу, значний дефіцит бюджету, незадовільний стан капіталізації вітчизняної банківської системи, експансія іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі [2, с. 24]. При цьому фінансовий

ринок та рівень його розвитку здійснюють значний вплив на рівень фінансової безпеки країни.

Таблиця 1

Класифікація загроз фінансовій безпеці держави

Класифікаційна ознака	Вид загрози
За джерелами виникнення	зовнішні, створюються в зовнішньому макросередовищі; внутрішні, що породжуються внутрішнім мікросередовищем.
За вірогідністю виникнення	реальні, виникнення яких має достовірний характер ймовірні, виникнення яких має ймовірний характер; потенційні, ймовірність яких важко оцінити (низький ступінь ймовірності).
За можливістю прогнозування	прогнозовані; не прогнозовані.
За інституційним походженням	глобальні, створювані глобальним навколишнім середовищем (глобальними параметрами або тенденціями розвитку); національні, обумовлені національним навколишнім середовищем; регіональні, створювані регіональними параметрами і тенденціями розвитку; місцеві, обумовлені місцевими умовами; локальні, породжені мікросередовищем суб'єктів фінансової безпеки.

На даному етапі розвитку національної економіки спостерігається масштабне виведення капіталу за кордон. Підґрунтям для цього є: недосконалість системи державного регулювання, високий рівень тіньової економіки та низький рівень інвестиційної й підприємницької привабливості та інше. Через ці фактори і виникає загроза фінансовій безпеці та національним інтересам [3].

За даними Державного комітету статистики за станом на 1 жовтня 2012 року українськими інвесторами було вивезено за кордон 224,4 млн. доларів. Загальний об'єм прямих інвестицій в країни світу склав 6 652,3 млн. доларів. Найбільші обсяги були спрямовані з Донецької області – 5 424,7 млн. доларів та Києва – 663,8

млн. доларів. Обсяг прямих інвестицій з України за січень – червень 2012 року склав – 6 399,8 млн. доларів [4].

Основними причинами відтоку капіталу в інші країни є несприятливий інвестиційний та підприємницький клімат, це пов'язано з політичною та економічною нестабільністю; низький рівень захисту прав власників та інвесторів. Ця ситуація обумовлена недостатнім рівнем розвитку фінансового ринку країни. Заходи, які будуть спрямовані на посилення ролі фінансового ринку в залученні інвестиційних ресурсів, повинні стати пріоритетними для діяльності держави, задля підтримки фінансової безпеки країни. Тому що відтік капіталу може призвести до нестачі ресурсів для фінансування державних програм та проектів.

Фінансовий ринок країни сприяє акумуляції та мобілізації фінансових ресурсів. Сучасна глобалізація торгівлі цінними паперами створює можливості для серйозної загрози щодо поглиблення більш сильними фінансовими ринками слабких. Це пов'язано з маневрування вільними фінансовими ресурсам. Саме тому виникає необхідність у постійному контролі та аналізі рівня розвитку фінансового ринку, з метою забезпечення фінансової та економічної безпеки країни.

До негативних аспектів розвитку фінансового ринку також слід віднести суттєве поширення деривативів, ускладнення фінансових операцій та втрату прозорості ринком. Характерною рисою сучасних фінансових ринків стала асиметричність інформації, яка пов'язана з відсутністю достовірних відомостей про якість і дійсну вартість активів. У результаті лібералізації законодавства і значного розширення фінансових ринків у його учасників зросла можливість отримання короткострокового прибутку за рахунок здійснення спекулятивних операцій. Основна частина операцій на фінансових ринках пов'язана з мобільними потоками спекулятивного капіталу і практично не відноситься до реального сектору економіки. При цьому процеси фінансової глобалізації також характеризують виникнення нових фінансових інструментів, які розширюють для учасників ринку можливості здійснення спекулятивних операцій.

З метою підвищення рівня фінансової безпеки та посилення ролі фінансового ринку уряду необхідно запровадити низку комплексних заходів, направлених на концентрацію операцій з цінними паперами на організованому ринку та підвищення прозорості цих операцій [5, с. 140-144].

Пріоритетними напрямками діяльності управлінського апарату України з приводу забезпечення фінансової безпеки, а також сприянню економічному зростанню мають бути [6, с. 37]:

забезпечення прозорості фінансових відносин;

посилення ролі фінансового ринку;

підвищення інвестиційної привабливості та створення сприятливих умов для функціонування підприємницької діяльності;

підвищення рівня захисту прав власників та інвесторів.

Поступова орієнтація фінансового ринку з виконання функції перерозподілу капіталу на акумулювання коштів також буде доречна.

Доцільним буде виділення індикаторів, що описують стан фінансової безпеки національної економіки. Індикатори економічної безпеки – це реальні статистичні показники розвитку економіки країни, які характеризують явища і тенденції в економічній сфері. До них відносяться [7, с. 25 – 28]:

рівень присутності іноземного капіталу в рамках іноземних прямих, портфельних інвестицій;

рівень монетизації ВВП;

швидкість обігу готівки та валютний курс;

відношення суми валових міжнародних резервів НБУ до загальної суми річного імпорту;

дефіцит державного бюджету;

ступінь доларизації національної економіки;

динаміка процентних ставок за банківській кредит;

питома вага довгострокових банківських кредитів у загальному обсязі наданих кредитів.

Рис. 1. Фактори впливу на підтримання фінансової безпеки

На рис.1 наведено схематично фактори впливу на підтримання фінансової безпеки [8, с. 17].

Стратегія забезпечення економічних інтересів держави з приводу підтримання фінансової безпеки, повинна поєднувати політику регулювання як внутрішніх процесів на фінансовому ринку, так і зовнішніх факторів, які є пріоритетними для національної економіки.

Інноваційні технології управління процесами повинні бути основою механізму фінансової безпеки. А основою складовою в формуванні стратегії підтримання фінансової безпеки країни є її конкурентоспроможність. Адже конкурентоспроможність сприяє залученню іноземних інвестицій, виходу українських компаній за межі національного ринку. Через все вищесказане можна зробити висновок – чим вище рівень конкурентоспроможності країни тим вище рівень її фінансової безпеки.

Висновки та пропозиції. Отже, основним структурним елементом забезпечення фінансової безпеки є конкурентоспроможність. Уряд держави повинен формувати політику досягнення високого рівня фінансової безпеки держави таким чином, щоб всі фактори були збалансовані і ніяким чином не ставило під загрозу фінансову безпеку країни.

З метою підвищення рівня фінансової безпеки та посилення ролі фінансового ринку уряду необхідно запровадити низку комплексних заходів, направлених на концентрацію операцій з цінними паперами на організованому ринку та підвищення прозорості цих операцій. Ці

заходи можуть бути здійсненні за рахунок удосконалення монетарної та валютної політики, державного стимулювання та регулювання фондового та страхового ринків, а також проведення реформ у бюджетній системі.

Список літератури:

1. Єрмошенко М. М. Шляхи взаємного впливу фінансової безпеки держави і підприємства [Текст] / М. М. Єрмошенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (25–26 листопада 2004 р.). – С. 23–29.
2. Муляр Т. В. Теоретичні аспекти підвищення фінансової безпеки країни / Т. В. Муляр // Вісник Сумського національного аграрного університету : Фінанси, Кредит – 2011. – № 2 – С. 24
3. Закон України від 19.06.2003 № 964-IV : Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Поворозник В.О. Фінансовий ринок України на сучасному етапі: проблеми та шляхи їх вирішення // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1(2). – С. 131-144.
6. Наконечна Н.В. Тенденції індикаторів фінансової безпеки України [Текст] / Н.В. Наконечна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 37.
7. Комарницький І.М. Сутність і шляхи забезпечення фінансової безпеки держави [Текст] / І.М.Комарницький, І.А. Франів, Б.М. Комарницький // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2010. – Вип. 2 (49). – С. 25-28.
8. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України [Текст] / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. – №3. – С.17.

Васильєва В.В., Фомина Е.А.

Донецкий государственный университет управления

РАЗВИТИЕ ФИНАНСОВОГО РЫНКА В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Резюме

Исследованы теоретические аспекты развития финансового рынка в контексте финансовой безопасности страны, проанализированы причины низкого уровня финансовой безопасности, предложены мероприятия по повышению уровня финансовой безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовая безопасность, финансовый рынок, индикаторы экономической безопасности.

Vasilyeva V.V., Fomina E.A.

Donetsk State University of Management

FINANCIAL MARKET DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF FORMING THE FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE

Summary

Studied the theoretical aspects of financial market development in the context of the financial security of the country, analyzed the reasons for the low level of financial security, proposed measures to improve the level of financial security.

Key words: economic security, financial security, financial market indicators of economic security.